XII.

EMLÉK LÉTESÍTMÉNYEKRŐL 1976 - 1990

„SZÜKSÉGÉT ÉRZEM ANNAK,HOGY A MAGYAR TUDOMÁNYOS KUTATÁS, KÜLÖNÖSEN A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAINAK ÉRTÉKES MUNKÁSSÁGA ALAPJÁN,AZ ERDŐGAZDASÁG TÖRTÉNELMET ÉRINTŐ KÖRÜLMÉNYÉRE HANGSÚLYOZOTTAN RÁMUTASSAK.”

A Magyar Tudományos Akadémia és az erdőgazdasági tudományok, című 1928.02.20.-i tanulmány, bemutatásra került a Magyar Tudományos Akadémia összes ülésén.

„Kaán Károly emlékérem”
alapítási határozata és adományozási szabályzata

1. Az Országos Erdészeti Egyesület „Kaán Károly emlékérmet” alapít.
2. A „Kaán Károly emlékérem”-nel az Egyesület elnöksége az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar területén olyan személyeket tüntet ki, akik huzamos időn át kiemelkedő teljesítményt mutattak fel a munkában és ezzel jelentős mértékben elősegítették a magyar erdőgazdaság fejlődését.
3. Az Egyesület az emlékérem alapításával egyben emléket kíván állítani Kaán Károly okl. erdőmérnöknek, egykori földmővelésügyi h. államtitkárnak, a magyar erdészeti politika megújításért, az erdészeti tudományok és az erdészeti szakirodalom fejlesztéséért és a magyar természetvédelem megalapozása terén szerzett elévülhetetlen érdemeiért.
4. A „Kaán Károly emlékérem” egyik oldalán a névadó arcképe látható „Országos Erdészeti Egyesület Kaán Károly emlékérem 1985” felirattal. A másik oldalon a kitüntetett nevét tartalmazó mező „A magyar erdészetért” felirattal.
5. A „Kaán Károly emlékérem” átadása lehetőleg az egyesületi közgyűlésen történik. Ha ez valamilyen okná fogva nem volna lehetséges, a megtisztelő szélesebb körű nyilvánosság valamely más alkalmával kell az emlékérmet átadni.
6. Az emlékérmet az elnökség adományozó okirat kíséretében adja ki. A kitüntetés tényét és az adományozás indokait az Egyesület szaklapjában nyilvánosságra kell hozni, a kitüntetettek arcképével együtt. A kitüntetettekről az Egyesület titkárságán nyilvántartást kell vezetni.
7. Az emlékérem évenként legfeljebb három személynek adható ki. A kitüntetéssel 5000,– Ft pénzjutalom jár. Az összeget azonban az elnökség a későbbiekben megemelheti az Egyesület mindenkori jutalmazási lehetőségeinek függvényében.
8. A „Kaán Károly emlékérmet” az Egyesület elnöksége első ízben 1985-ben adja ki második modern erdőtörvényünk, az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. törvénycikk törvénybe iktatásának fél évszázados évfordulója tiszteletére.

Budapest, 1984. december 6.

Király Pál s.k.
főtitkár

Dr. Herpay Imre s.k.
elnök

AZ 1985. ÉVI „KAÁN KÁROLY”-EMLÉKÉRMESEK

DR. BORSOS ZOLTÁN

erdőmérnök, c. egyetemi docens, a Nyugatmagyarországi Faipari Kombinát nyugalmazott főmérnöke.

Munkássága jelentősen hozzájárult a Vas megyei erdők célszerű és gazdaságos fejlesztéséhez. Kiemelkedő tevékenysége a Farkaserdő gyertyános-tölgyes gazdálkodásának továbbfejlesztéséhez fűződik. Fegyelmezettségével, következetességével, az új iránti fogékonyságával, magas szakmai igényével munkatársai körében nagy tekintélyt vívott ki magának.

Kiemelkedő volt tudományos munkássága is, példamutató a társadalmi tevékenysége. Megalapítója és titkára az OEE volt sárvári csoportjának, hosszú elnökségi tagja az MTESZ Vas Megyei Szervezetének, lelkes társadalmi munkása a HNF Vas Megyei Környezet- és Természetvédelmi Bizottságának, nem utolsósorban pedig egyesületünk erdőművelési szakosztályának, valamint oktatási és közművelődési bizottságának.

Az elismerésre méltó szakmai, tudományos és közéleti munkásságáért, melyet kitűnő azáz publikáció, előadás és közszereplés fémjelez, több alkalommal részesült kitüntetésben. Elnökségünk a magyar erdőgazdaság fejlesztése és az egyesület érdekében kifejtett, kimagasló munkásságát a KAÁN KÁROLY-emlékérem odaítélésével ismeri el.

CSAJA DOMONKOS

a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság nyugalmazott erdőművelési előadója.

Országosan ismert, neves erdőművelő. A fehérnyár csemete magról történő nevelésének úttörője, tapasztalatait már 1948-ban publikálta. „A táji erdőművelés tréningelyei” c. kiadvány alföldi kötetének munkatársa volt, ahol 28 évi erdőművelési tapasztalatait adta közre. Rácsevődött Szegedig, 43 éven át vett részt közvetlenül nagy közvetve a Duna–Tisza közén több tízezer hektár erdő létesítésében. A fiatal erdészgeneráció neveléséből, szakmaszeretetének kialakításából mindig részt vállalt.

Egyesületünknek négy évtizeden át aktív tagja. Szakmai rendezvényeinken ma is részt vesz. Szellemének friissesége, szakmaszeretete, széles körű érdeklődése példa fiatoljaink számára.

MOLNÁR LÁSZLÓ

a Mátrai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság műszaki tanácsadója.

Az erdőgazdálkodás számos pontján dolgozva, nagy szorgalommal és odaadással végezte munkáját. Pályafutása alatt nagy gyakorlati tapasztalatra tett szert; fáradságot nem ismerve munkálkodott az erdő jobb megismerésén, a valamennyi erdőgazdálkodási tevékenység jobbításán, fejlesztésén. Kiemelkedő jelentőségű az erdőfeltárás terén végzett munkája, de munkaránda többnek kívánt az állományneveléshez és a fahasználat komplex gépesítésében végzett tevékenysége is. Az állományok növedék- és hozadékszabályozásának terén tudományos szintű munkát folytat. Egész pályafutása alatt nagy gondot fordított az erdészeti dolgozók nevelésére, oktatására, életkörülményeik, közérzetük javítására.

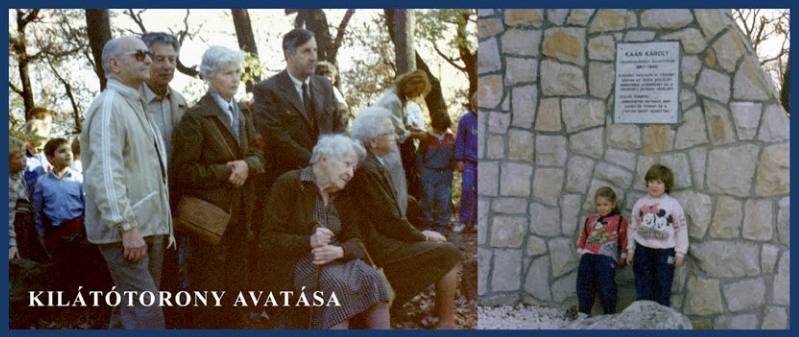

HEGYVIDÉK

Emléktábla-avatás

A közelmúltban Kaán Károlyra emlékezve az alábbi szövegű emléktáblát avatták fel az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal Budapesti Felügyelőségének, XII., Költő utca 21. szám alatti épületének falán.

KAÁN KÁROLY
(1867—1940)
erdőmérnök
a magyar erdészet újjászervezője, a magyar természetvédelem megalapítója emlékére állíttatta születésének 120. évfordulója alkalmából
Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal
1987

Kaán Károly Nagykanizsán született. A selmecbányai Erdészeti Akadémia elvégzése után a kincstári erdőgazdálkodás fejlesztésére, korszerűbbé tételére, majd a század első évtizedében a Magyarországi Természetvédelem Ügye társadalmi bázisának létrehozására fordította figyelmét. „A természeti emlékek fenntartása” címmel 1909-ben megjelent könyvében leírtak alapján indult meg az ország természetvédelmére az érdemes tárgyak összeírása. O határozta meg a természeti értékek kategóriáit, s a velük kapcsolatos teendőket.

1921-ben vezetése alatt négy erdészeti törvényrevezet készült, melyeket be is iktattak. A következő évben államtitkári kinevezést kapott, majd addigi irodalmi és kutató munkásságát elismerésül a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai sorába választotta. Nyugállományba vonulását követően minden idejét szakirodalmi tevékenységének szentette. Több értékes munkája jelent meg.

Az 1938-ban megalakult Országos Természetvédelmi Tanács elnökévé választották. Annak ellenére, hogy a tanács nem volt hatóság, hanem csak koordináló- és javaslattevő szerv, ő mégis jelentősen hozzájárult a természetvédelem későbbi fejlődéséhez.

Halálig kerületünk lakója volt (Szilágyi Erzsébet fasor 10.). Három leánygyermeke közül a 92 éves Margit még él és ő is kerületünkben lakik.

Kahlich Endre

1987. SZEPTEMBER

EMLÉKTÁBLA

SZAKMÁNK ÉLETÉBŐL

Kaán Károly emlékünnepség

A Költő utcai emléktábla Tóthfalusi László évfordulóra alkotása

Benősséges hangulatú megemlékezést rendezett Budapesten az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, az Országos Erdészeti Egyesület, a Magyar Tudományos Akadémia, valamint a Magyar Természetbarát Szövetség és a Magyar Mezőgazdasági Múzeum abból az alkalomból, hogy kerekes 120 évvel ezelőtt (1867. július 12-én) született Kaán Károly erdőmérnök, földművelésügyi államtitkár, az MTA levelező tagja, az Országos Természetvédelmi Tanács első elnöke, a magyar erdészet és természetvédelem kimagasló szervezője.

Az emlékünnepség keretében emléktábla avatására került sor az OKTH szabadi, a Költő utcában levő szekházánál. Az érről öntött emléktáblát dr. Keresztesi Béla akadémikus lepleszte le. Avató beszédében rámutatott, hogy a magyar erdészet fejlődésére az I. világháború előtt Bedő Albert volt a legnagyobb hatással, a háború után pedig Kaán Károly, aki 1889-től 1925-ig állt az államerdészet szolgálatában (1918-tól miniszteriumi beosztásban, 1916-tól az államerdészet vezetőjeként). Harminchat évi működése alatt az erdőgazdálkodás sohasem önmagában vizsgálta, hanem mindig a nemzetgazdaság szerves, elválaszthatatlan részének. Sikerelnek fő oka ebben kereserdő. Kaán Károly nevéhez fűződik annak az erdészeti politikának a kidolgozása, amely megfelelt a békeszerződés nyomán kialakult helyzet adottságainak. Rámutatott arra az alapvető szerepre is, amelyet Kaán Károly a magyar természetvédelem kifejlesztésében betöltött. Gazdaságpolitikai elvei túlnyomó részben már halála után, a felszabadulást követő évtizedekben valósultak meg.

Az emléktábla leleplezése során a rendező szervek képviselői elhelyezték azon az emlékezés koszorúit, majd a résztvevők az OKTH Arany János utcai székházába vonultak, amelynek tanácsterében *emlékülés* lehonyolítására került sor. Az ülést levezető *dr. Herpay Imre*, az OEE elnöke megnyitó szavai után többek között *Kaán Károly egyetemi működését méltatta*. Kaán tevékenysége 20 éven át kapcsolódott az OEE-hez, amelynek alelnöke is volt. Az egyesületben folytatott viták és előadások során alakultak, csiszolódtak nagyszabású tervei.

Az előadók sorában elsőként *dr. Vándi Géza*, a MEM–EFH vezetőhelyettese a MEM képviseletében méltatta Kaán Károly gazdaságpolitikai pályáját, munkásságát. Kiemelte azt a felismerését, hogy az erdőgazdálkodást (fontos nemzetgazdasági funkciói miatt) csak az ország érdekeit figyelembe vevő magasabb közgazdasági szempontok szerint lehet megítélni. Vagyis az állam hosszútávú érdekeit e sajátos szakterületen ugyancsak sajátos irányítási és eszközrendszerrel lehet és kell érvényre juttatni. *Munkásságában a cél- és eszközrendszer szerves egységet alkotott.* A mai generációra hárul nagy örökségéből szakmánk társadalmi-gazdasági elismertetése, tekintélyének fenntartása és az, hogy a szakma jelenlegi fejlesztési programját az évhez hasonló kérőnységgel és következetességgel valósítsa meg.

Következő előadóként *dr. Kesztelyi István* erdőmérnök, az OKTH főosztályvezetője azt a rendkívül sokoldalú és úttörő jellegű munkásságot ismertette, amelyet *Kaán Károly kitörölhetetlenül bevéste nevét a magyar természet- és környezetvédelem történetébe.* Ilyen irányú tevékenysége századunk első évtizedében kezdődött és így egyidős volt a hazai természetvédelem kibontakozásával. Egyszerre dolgozott elméleti, irodalmi sikon és a gyakorlati állami intézkedések vonalán. 1914-ben már a természetvédelem kormánybiztosa volt. Természetvédelmi munkássága azonban a két világháború közötti években ívelt magasra és jutott zenitjére. Programja (az erdésztihez hasonlóan) nagyrészt már halála, a második világháború után valósult meg.

Végül *dr. Oroszi Sándor* erdőmérnök, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum muzeológusa, az OEE előadója mintegy *összefoglaló jellemzést nyújtott Kaán Károlyról, mint társadalompolitikusról.* (Dr. Oroszi Sándor a tanácsterem szép kis kiállítást is rendezett Kaán Károly legfontosabb irodalmi alkotásaiból.) Tevékenységét beilleszteite abba a történelmi korba, amelyben élt és alkotott; a magyar tőke társadalmi-gazdasági rendszernek a alegyezéstől a II. világháború végéig tartott, súlyos megrázkódtatásokkal terhes korszakába. A súlyos gazdasági-társadalmi ellentmondások vezették el Kaán Károlyt az erdészeti az osztársadalmi kérdések vizsgálatáig, nagy példaképének, gróf Széchenyi Istvánnak eszmevilágig. Az egész társadalom irányába való fordulása figyelhető meg természetvédelmi munkásságában egy úgy, mint vitiúgyi, szakoktatási, mezőgazdasági, erdészeti stb. szakkérdésekkel foglalkozó munkáiban. Eszmerendszerében sajátos helyet foglalt el az Alföld, a Széchenyi által megálmodott nagy „virágos kert”. Kaán Károlyra is méltán vonatkoztathatjuk eszményképének, Széchenyinek hitvallását, amelyet az előadó befejezésként idézett: *„Semmit sem tettem rögtönzésként, vagy pillanatnyi felheviülés következtében, de minden lépésem, minden tettem egy előre kiszámított, meszzeható tervnek szüleménye.”*

Király Pál

Fenn: az emlékünnepség közönsége. Középen: Kaán Károly leánya, a 91 éves Kaán Margit, a mellette ülő férje, dr. Kaán Béla, a jobb szélen Kaán Margit a rézet vett az évszaps díszlevelet rendezett megemlékezésen. (A képek Prág Ferenc felvételei.)

Az emlékünnepség elnöksége az elő-adókkal (Fotó: Prág Ferenc)

Az emléktábla leleplezése alkalmából Keresztesi Béla akadémikus mondott beszédet

KAÁN KÁROLY, A GAZDASÁGPOLITIKUS.

dr. Oroszi Sándor írása, elhangzott az 1987. július 10.-i Kaán Károly emlékünnepen.

Amikor Kaán Károly életére és munkásságára emlékezünk, mindig gondolnunk kell a korra,, amelyben Ő élt és alkotott. 1867-től 1940-ig a magyar és a világtörténelemben olyan változások, átalakulások történtek, amelyek lényegesen befolyásolták pályafutását. Most csak néhány dátumot, eseményt emelnénk ki a születésétől – haláláig terjedő időszakból.

Az 1867.évi osztrák-magyar kiegyezés megteremtette a magyar tőkés fejlődés lehetőségét. A milleneumi ünnepségek, a „boldog békeidők” világában induló magyar értelmiségek, így az erdészek is egy meglévő, nagyonis törékeny kompromisszumokra épülő helyzetben folytathatták elődeik munkáját, miközben a gazdasági – társadalmi ellentmondások a megújulást, a változást sürgették. Az első világháború nem megoldotta, hanem tovább élezte az ellentéteket. A háborút követő forradalmak sem tudtak itthon tartós változásokat hozni, miközben a világ, benne Európa nagyot fordult. Magyarország, a mineg harmine emberőltőt megért Királyság a modern civilizációk, sőt Európa egész történetében példa nélkül álló békére kényszerült. A dualizmus alatt kiépült gazdaságjelete teljesen megbénult, az újra indításhoz azonban a társadalmi berendezkedése nem változott, a régi alapokon, a régi ellentétek terhével próbált talpra állni. Az 1929-1933 közti gazdasági világválság rámutatott a gazdasági újjáépítés ingatag alapjaira.

Kaán Károly megértve a második világháború előesztejének gazdasági konjuktúráját, sót a trianoni béke revíziójának első állomását is. Az emberiség tőörténetének legnagyobb világégését, Magyarország minden korábbinál nagyobb pusztulását, azonban már nem láthatta, mint ahogyan a teljesen új alapokon induló újjáépítést sem. Munkájának, eszméinek jelentős része mégis ebben az új gazdasági-társadalmi rendben valhatott, válhat valóra, így méltán emlegetjük Őt a haladó törekvések egyik jelentős alakjaként.

Kaán Károly pályája úgy indult, mint a többi kincstári erdész. Gyakornok, segéderdőmérnök, erdőmérnök, majd főerdőmérnök és 1907-ben erdőmester. Mégis, mi késztette, hogy a gyakorlati kérdések mellett országos erdészeti, sőt általános gazdasági, majd politikai ügyekkel is foglalkozzék? Az erős szakmaszeretneten kívül bizonyára a szolgálati helyén, Besztercebányán lépten-nyomon előbukkanó erdésztársaink mút, a nagy eldődk elhivatottsága, a reá is háruló felelősség, a folytatva, a továbbvitel felelősége. Ugyanakkor külföldi tanulmányútjai során a korabeli legfiatalabb törekvésekkel, a hazainál fejletebb viszonyokkal is megismerkedett. Legelső, a hazai erdészet is formálni akaró elképzeléseit éppen külföldi útjai alapján vázolta. Előbb a hegyvidéki erdők úthálózattal való feltárását szorgalmazta, aminek révén legelőszőr került kapcsolatba az állami gazdaságpolitika egyes kérdéseivel. Majd erdőművelési, szakoktatási, sót faértékesítési problémák kötik le figyelmét. Így jutott el a hárikezelés kérdéséhez, azaz – javaslata szerint – a fát nem tövön kell eladni faktermelési vállalkozóknak, hanem az erdőhivatal saját munkásaival vágassa az ki és alsó rakodón értékesítse. A hárikezelést, illetve a házilagos kitermelést – amely az erdőfelújítás szempontjait is a legmesszebb menőkig figyelembe vette – nemcsak elméletben hirdette, hanem amikor 1916-ban a kincstári erdők ügyosztályának vezetője lett, a gyakorlatban is általánossá tette. A hárikezelés így lett az első jelentős elméleti és gyakorlati erdészeti eredménye, amelyet még az ellenfelei is pozitívan értékeltek. Sajnos nem minden erdészetpolitikai elképzelése valósult meg ilyen gyorsan.

Miniszteriumi szolgálata idején már az első világháború alatt is egyekezett az erdők megóvása érdekében a minél nagyobb állami felügyeletet megvalósítani.Birálói szerint „az eget is magyar királyira akarta festeni „ de arról elfeledkezek, hogy Kaán Károly szorgalmazta legjobban az erdőgazdasági érdekképviselet felállítását, amit viszont éppen a birtokosok buktattak meg. A megfelelő érdekképviselet révén remélte az egészséges társadalmi közmegegyezést az erdők igazgatásában is.

Az Országos Erdészeti Egyesület még az első világháború előtt Kaán Károlyt bízta meg egy erdészetpolitiki mú megírásával. Az „Erdőgazdaság – politikai kérdések.” cimű könyve csak 1920-ban jelent meg. A műben így nemcsak az addigi erdészetpolitika fő vonalait, hanem a világháború utáni helyzetben követendő politikát is vázolta. A könyvben kifejtett eszmék részleges megvalósulását az 1923. évi erdészeti törvényekben láthatjuk, illetve abban a tevékenységben, amit Kaán Károly helyettes államtitkárként hivatali munkájában is kifejtett.Az emlitett erdészetpolitikai könyvében erősen hangsúlyozott témát, az erdők fenntartásának ügyét viszont nem sikerült törvényhatósági úton kimondatni, pedig ezt a kérdést Kaán Károly nemzetközi fórumokon is fejtegette . Érdemes erre idézni egy példát, hogy lássuk gazdaságpolitikai gondolatmenetét!

1925-ben Grenoble-ban nemzetközi erdőgazdasági kongresszust tartottak, amelyen Kaán Károly az erdőknemzetközi fenntartására vonatkozó javaslatot terjesztett elő. Indoklásában abból indult ki, hogy a motorizáció kibontakozása egye több energiát igényel, ez az energia azonban a széntartalékok kimerülésével nagyonis kérdéssé válik. A „fehér szén”, a vízierőművek jelentősen felértékelődnek, amikhez azonban egyenletes vízjárási folyókra van szükség. A folyók vízjárását pedig a vízgyűjtő területek erdőborítottsága jelentősen befolyásolja, ezért az erdők fenntartása több ország érdeke is. Ugyancsak az erdők biztosítják az adott terület természeti szépségei, növény – és állatvilágának fennmaradását is. Ezek alapján a természetes növénytakarót, az erdőt nemzetközi szerződésekkel kell óvni, fennmaradását biztosítani. Magyarországnak tehát elemi érdekei fűződnek a Kárpát-medence erdőinek megóvásához, vízeinek tisztán tartásához, a vízgazdálkodási berendezések nemzetközi garanciákkal történő, biztonságos üzemeltetéséhez.

Itt újra vissza kell térnünk Kaán Károly eszméihez, irásban fellelhető, a mai olvasó számára már szokatlan gondolatra, az orszag integritásának visszaállításába vetett hitére. Gazdaságpolitikai munkásságának vizsgálatakor nem lehet és nem is szabad Trianon kérdéset figyelmen kívül hagyni. Hogy miként látta ezt a helyzet, a folytatás, egy példán keresztül próbáljuk megvilágítani.

Az alföldfásítási törvény előkészítési időszakában az egyik véleményező szerv azt a javaslatot tette, hogy a tervezett törvény hatálya csak adódó ügyek idején, amíg az ország területi integritása helyre nem áll, amíg az erdős területeket újra a magyar gazdaság szolgálatába nem állítják. Nos, ezen a Kaán Károly által is látmazott papiron, - ahogyan az a miniszterium levéltárában fellelhető – az ország területi integritására vonatkozó részt alábúzták és fölöje írták: „illuszió”. Ha nem is Kaán Károly keze írása /ezt irásszakértő tudná megállapitani/. De mindenképpen közeli munkatársai véleménye áll ott a papíron. Tehát Kaán Károly bármennyire is hitt az ország teljeiti integritásának helyreállításában, nagyonis számolt a realitásokkal, nagyon is tudta azt, hogy a magyarság boldogulását csak az országa jelenlegi határai közötti vegyett gazdasági építőmunka alapozhatja meg. Nem hagyta, hogy illúziókkal elfedjék a gazdaság előtt álló feladatokat, nem engedte, hogy Trianonra hivatkozva lemondjanak bármilyen jobbitási lehetőségről. Hirdette, hogy a magyar népnek elemi érdekei fűződnek mind a szomszédos államokkal való kapcsolat kiépítéséhez, mind a hazai mező és erdőgazdaság együttműködését igénylő alföldfásítás végrehajtásához. Kaán Károly az Alföld természeti és gazdasági viszonyai vizsgálatakor találkozott Széchenyi István szemével. Ami azután meghatározó volt tevékenyen, hivatali pályáját követő szakírói munkássága során. A Magyar Tudományos Akadémia 1925. évi centenáriumi ünnepségén „Gróf Széchenyi István és a nagy magyar Alföld” cimmel tartott előadást. Az előadásra való készülés során döbbent rá, hogy a multszázadi gróf alföldi elképzelései mennyire egybecsengenek a világháború utáni Magyarország gazdaságfejlesztési terveivel. Nem állítjuk, hogy századunkban Kaán Károly értette meg legjobban Széchenyi célkitűzéseit, de azt mindenképpen le kell szögeznünk, hogy erdészetpolitikai elképzeléseit, föleg pedig az alföldi erdőtelepítések, fásítások ügyét – éppen Széchenyi revén – tágabban, az Alföld egész problémájának keretei között tudja szemlélni.

„A magyar Alföld” cimű, 1927-ben megjelent könyvében vizsgálódásait az Alföld multjának feltárásával bővítette. Ezek alapján úgy látta, hogy az Alföld törökkori romlását helyreállítani szándékozó munkák közül a lecsapolások, folyószabályozások a feladatnak csak az első szakaszát jelentették. Az öntözés, a fásítás, sót a birtokviszonyok megváltoztatása lenne a következő lépés, hogy kialakuljon Széchenyi nagy terve, az alföld „virágos kert”. Kaán Károly ennek az ügynek szentelte 19399-ben megjelenő összefoglaló nagy művét is, az „Alföldi kérdések”-et. Benne a hazai gőzhajózás Széchenyi által sürgetett megvalósításától kezdve egészen az Alföld átfogó önöző rendszerének vázolásáig mindent kifejtett. Itt jutott el az egészségügyi, sót szociális, társadalmi kérdések taglalásához is. Az alföldi emberek egészségeként csakugy felelősséget érzett, mint az általános jólét növekedésének alföldi lehetőségéért. Ebben a könyvben, de a korábban, 1935-ben megjelent „Gázdasságpolitikai feladatok”-ban is arra törekedett, hogy az egész társadalom megismerje, értékelje és - lehetőség szerint- segítse törekvéseit. Az egész társadalom felé való fordulás egyébként jól megfigyelhető természetvédelmi munkásságában is, ahol szintén a „művelt magyar társadalom egészéhez” kívánt szólni. Vallootta, hogy az erdészeti, természetvédelmi, vízrendezési és alföldi gazdálkodási problémákat nemcsak a körvelenéül érintetteknek kell ismerniük, hanem az egész társadalomnak, hogy a megoldásuk érdekében képes legyen összefogni.

Kaán Károly az egyesiből, az erdészet fejlesztésének problémáiból kiindulva jutott el az általánosihoz, a gazdaság - , sót a társadalompolitikahoz. Az általánosból viszont az egyes feladatait, azaz az erdészet, a vízgazdálkodás, a természetvédelem, a mezőgazdaság és a szakoktatás részkérdéseit is behatóan tanulmányozta. Kidolgozott feladatokat, cselekvési programot tudott adni több szakterület számára is. Eszme rendszerében sajátos helyet foglalt el az Alföld, ahol a történelem adta helyzetből kiindulva, Széchenyi István gondolatait átszellemülve kereste az általános gazdasági és társadalmi viszonyok javításának lehetőségét. Kereste ugy, ahogyan Széchenyi Istvántól tanulta: „semmit sem tettem rögtönzésként vagy pillanatnyi felhevülés következtében, de minden lépésem, minden tettem egy előre kiszámított messzeható tervnek szüleménye”.

8 KANIZSA 1990. április 13.

Városunk szülötte volt

Ötven éve halt meg

Kaán Károly, a nagy magyar erdész

Kaán Károly
1867-1940

Ötven évvel ezelőtt, egy borongós, hideg téli napon fájdalmas vesztesség érte a magyar erdésztársadalmat: elhunyt Kaán Károly akadémikus, a Földművelésügyi Minisztérium államtitkára, a századfordulót követő évtizedek nagy magyar erdőszpolitikusa.

Kaán Károly 1867. július 12-én született Nagykanizsán. 1888-ban a selmecbányai erdészeti akadémián erdőmérnöki diplomát szerzett. Szakmai elkötelezettségével, hozzáértésével, a gazdaságosságra irányuló szemléletével kitünt kollégái köziül. 1898-ban elnyerte az államrendészet nagy ösztöndíját.

A külföldön tapasztaltakat és a hazai erdészeti gyakorlatot összevetve élesen bírálta a magyar kincstári erdők kizarolását. Egyetlen megoldási formát látott: az erdőket állami kezelésbe kell venni, a ezáltal a meghonosodott erdőpusztító módszereknek is elejét kell venni. Meggyőződésévé vált, hogy az erdők fenntartását, azok jövedelmének fokozását, ezáltal az erdős vidékek lakossága szociális helyzetének javítását csak fakitermelésükre épített tudatos erdőgazdálkodás segítheti elő.

Munkássága 1908-ban fontos állomáshoz érkezett. Emberi és szakmai kvalitásait elismerve a Földművelésügyi Minisztériumba hívták szolgalatra.

A gyakorlati feladatok mellett elméleti munkásságának megalapozására is gondot fordított. 1909-ben jelent meg „A természeti emlékek fenntartása” cimű tanulmánya.

Kaán Károly kiváló képessége és kiapadhatatlan energiája szellemben megmutatkozott az első világháború vérzivataros éveiben, amikor egy egész ország fiaellátásának gondjait vette vállára. A trianoni döntés után – amikor az ország hatalmas erdőterületei is elvesztek – Kaán Károly elsőként ismerte fel a magyar erdészet előtt álló legfontosabb feladatot, az Alföld fásítását.

Személyes érdeme, hogy megszületed az 1923-as évi XIX. törvénycikk, amely az alföldi erdőtelepítésekről rendelkezett. Ennek hatására 15 évre szóló fásítási munkaterv született. Vezetésével 1923-ban mintegy 192 ezer kat. hold rossz minőségű homokos, szikes, szántóföldi művelésre alkalmatlan területet irtak elő erdőtelecsésre. A nagy munkából 1937-ig azonban csak egyötödnyi terület, alig több mint 40 ezer kat. hold erdő telepítése valósult meg. Az okok között döntően esett latba, hogy Kaán Károly 1925-ben nyugalomba vonult, s hatalmas munkáját már senki sem vitte tovább.

Nyugalomba vonulása nem volt véletlen. Működése rengeteg akadálya ütközött, ezért feladta a kiállításban kizelmet. Ezt követő időszaka a magyar erdészeti irodalom fényes korszakát jelenti. Irodalmi munkásságát elismerve, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai közé választa.

Könyvei közül több az Alföld gazdasági problémakörét öleli fel, így a 1927-ben megjelent „A magyar Alföld” és az 1939-ben kiadott „Az Alföld problémája” cimű művek.

Legnagyobb műve 1931-ben jelent meg, „Természetvédelem és természeti emlékek” cimmel. Nagy alapossággal szerkesztett írások; témáját illetően messze meglőzte korát. Máig ható és érvényes gondolatokat, törekvéseket tartalmaz.

E nagy erdész halhatatlan emlékét Nagykanizsán 1983. őszén a Thury György Múzeumban megnyílt „Erdő és ember Zalában” cimű erdészeti állandó kiállítás keretében is megörökítették.

Kaán Károly kiváló emberi tulajdonságokkal rendelkező, népét önzetlenül szolgáló, nemzetben gondolkodó egyéniség volt, aki forrón szerette hazáját.

Halála 50. évfordulóján hajtsuk meg fejünket, tisztelettel, e nagy férfiú emléke előtt.

Dr. Baráth László

A Szécsényi utcai emléktábla Kaán Károly 80 éves korában, 1947-ben

Készült az Országos Erdészeti Egyesület megbízásából